

životu připravují, činní již konají skutky v souladu s požadavky duchovního života, rozjímající jsou již schopni rozjímat o bohu (filosofovat) – 110 *v horkosti* v žáru, v zápalu – 112 *sě vypúštie* vystupuje

114 *večas* v tento čas, nyní – 115 *v zvláštniem bytu* jednotlivě – 119 *zpsobuje* tvoře – 120-121: srov. Gen. 2,2 – 122 *jakož die svatý Augustin: De Genesi ad litteram* (Doslovný výklad Genese; PL 34, 302) – 123 *utěšené* potěšující – 127: srov. Ž. 33, 9

O CÍRKVI

V období vyhnanství, a to 8. června 1413, dokončil Hus také svůj nejvýznamnější spis latinský. Je to rozsáhlý traktát o 23 kapitolách *De ecclesia (O církvi)*, myšlenkově i slovně se opírající silně o Viklefa. Hus převzal Viklefovo učení, zejména pokud mělo sociální dosah, zatímco odmítal některé jeho názory věroučné, zvláště tzv. názor o remanenci při svátosti oltářní (podle něhož při proměňování chléb zůstává ve své podstatě chlebem a mění se v tělo Kristovo jen symbolicky). Převzal i učení, že církev je sbor vyvolených k spasení, v jehož čele stojí Kristus, a nikoli organizace vedená a řízená papežem. Hus z tohoto názoru sám pro sebe vyvodil, že se i po vyhoštění papežem může pokládat za člena církve, a naopak že se z církve sám vylučuje papež a každý jiný duchovní, žije-li v hříchu. Tím se Hus postavil proti autoritářství a místo důstojnosti plynoucí z postavení dosadil nové měřítko hodnocení lidí: jejich vlastní život.

(O TĚLE A O HLAVĚ CÍRKVE)

Dále je třeba si uvědomit, že Kristus je nazýván hlavou církve proto, že je nejdůstojnější osobou v lidském pokolení, udílející všem jeho údům pohyb a vnímání. Jako je totiž u člověka hlava nejvýznamnější částí těla, rozuměj lidského, která udílí tělu a jeho částem pohyb a vnímání a bez níž nemůže ani tělo, ani žádný jeho úd žít vskutku přirozeným životem, tak Kristus, jsa pravý bůh a pravý člověk, je osoba, která udílí duchovní život a pohyb své církvi a každému jejímu údu a bez jejíhož vlivu nemůže nikdo žít ani vnímat. A jako jsou v lidské hlavě soustředěny všechny smysly, tak jsou v Kristu „skryty všechny poklady moudrosti a známosti boží“, jak je patrné z epístoly ke Kolossenským 2. Shora vyslovená myšlenka je obsažena v témže listu Apoštolově ke Kolossenským 1: „Všecko skrže něho a v něm stvořeno jest. A on jest přede všemi a všecko jím trvá. A on jest hlava těla církve, který jest počátek, prvorozený z mrtvých, aby on ve všem měl prvenství, poněvadž se zalíbilo bohu, aby v něm všecka plnost přebývala a skrže něho aby smířil se sebou všecko.“

Jednotu pak těla církve ukazuje Apoštol v 1. listě Korintským 12, kde předně říká, že „rozdílnost darů milosti, služeb a působení“ pochází od jednoho duchovního pána, který působí ve všech. Milost totiž musí předcházet: ona je začátek služby u duchovních a začátek práce u laiků. Milost pak dává duch. Pán přijímá službu a bůh službu vyžaduje. „Jednomu,“

říká, „je duchem dána řeč moudrosti, jinému pak řeč vědění podle téhož ducha, jinému víra v témž duchu, jinému dar uzdravovat v jednom duchu, jinému konat zázračné skutky, jinému pak prococtví, jinému pak rozeznávání duchů, jinému dar mluvit různými jazyky a jinému výklad řeči.“ A zdá se, že Apoštol přenáší důsledně toto devatero v témž pořadí na lidi, kteří tyto dary přijímají. Říká: „Některé ustanovil bůh v církvi předně za apoštolů, druhé za proroky, třetí za učitele, potom ustanovil divy, dále dary uzdravování, pomocné služby, správy, různé jazyky a výklady řeči.“ Toto devatero je možno přizpůsobit dřívějšímu výčtu. A na témže místě říká Apoštol, srovnávaje tělo církve a jeho údy s přirozeným lidským tělem: „Neboť jako tělo jedno jest a má mnoho údů, ale všechny údy těla, ač je jich mnoho, jsou jedno tělo, tak i Kristus.“

Je však třeba poznamenat, že je trojí shoda a trojí rozdíl mezi údy těla mystického a těla lidského. Neboť jako údy vytvářejí jedno tělo, s nímž duše je spojena, a dále jako každý úd je potřebný kterémukoli druhému údu, když si navzájem pomáhají ve svých úkolech, tak je tomu i s údy církve silou společenství a poutem lásky. Za třetí pak, jako se údy těla věnují svým úkolům, tak i údové církve, neboť podle Chrysostoma ve spise Nedokončený výklad na Matoušovo evangelium (*De opere imperfecto*) „člověk je jako kniha, do níž je vepsáno celé křesťanské náboženství“. Jako je tedy úzká souvislost mezi hlavou a nohama, tak jsou spolu spojeny rozum a cit. A jako každý úd, ušlechtilý nebo neušlechtilý, slouží duchu bez vzájemné svárlivosti, tak každý úd církve slouží Kristu bez svárlivosti, kdo je vyšší a kdo je podřízený. A jako se vynikající údy nechlubí svou ušlechtilostí, ale plní svůj úkol, jak je duše řídí, k vzájemné podpoře všech údů, tak tomu má být i mezi údy církve. A jako oči a tvář nejsou při svých úkonech zakryty, aby zahalené nevedly člověka v potupu a nepřivodily jeho zkázu, tak Kristus a apoštolové, naplnění zápalením lásky, ale zcela prosti zápalu žádostivosti, nezahalili se po způsobu světských lidí časnými věcmi. A takovými očima mají být i jejich náměstkové, všichni duchovní. Avšak méně ušlechtilé údy, za které se stydíme, jsou více utajeny a složitěji a jemněji přikryty. A tak je tomu s údy hodnými opovržení, skrze něž se vyměšují výkaly církve.

Rozdíl pak mezi údy těchto těl lze určit takto: První je v tom, že jsou-li části církve spolu spojeny milostí, neohlížejí se na postavení nebo umístění polohy těla, jak to činí lidské údy. Druhý rozdíl je v tom, že jde-li o údy mystické, není rozpor, nýbrž důslednost v tom, že jeden úd koná úkoly různých druhů. Člověk je totiž jakýsi celek, a proto se sluší, aby horlivě pracoval, seč je. Třetí rozdíl je v tom, že i když do údů církve proudí síly z Krista, jako do údů těla proudí síly z duše a teprve jimi nabývají povahy údů, přece ono proudění je první a činnost údů je dobrovolná, z milosti sdělená a záslužná.

Dále je třeba poznamenat, že jako je leccos v lidském těle, co není součástí samého těla, například slina, hlen, výkal, hnis nebo moč, a to nepatří k tělu, poněvadž to není součástí těla, něco jiného však je být v těle lidském součástí, jako je každý jeho úd: v tomto smyslu je něco v mystickém těle Kristově, jímž je církev, a přece to nepatří k církvi, poněvadž to není její součástí, právě tak jako každý předzvěděný křesťan, který musí být jako výkal z tohoto těla nakonec vyvržen. A tak je něco jiného patřit k církvi a něco jiného být v církvi.

A zřejmě z toho neplyne závěr: Jestliže všichni křesťané jsou v církvi, tedy patří k církvi, nýbrž naopak. Neboť víme, že plevel roste mezi obilím, že se havran živí na témže humně s holubicí a že pleva je vnášena do stodoly se zrním. A přece je nepřeklenutelný rozdíl mezi těmito věcmi, jak jsme to znázornili na lidském těle. Tak si to máme představovat i o svatě matce církvi. K tomu směřuje text z 1. epištoly Janovy 2, kde je řečeno: „Nyní antikristové mnozí povstali. Z nás vyšli, ale nebyli z nás,“ to znamená: z naší společnosti odešli – tato glosa se čte v oddíle O pokání (De penitentia) v distinkci 5 – podle milosti předurčení k životu. Neboť kdyby byli z nás, zajisté by byli zůstali s námi. Jako totiž přebytek z jídla vychází i z hmotných údů, ač přece není z nich, tak vyvrhelové církve, to jest lidé předzvědění, vycházejí z ní; a nebyli přece z ní jako její části, poněvadž žádná její část nemůže od ní nakonec odpadnout, protože „láska“ předurčení, která ji samu poutá, „nikdy neodpadá“, jak říká Apoštol v 1. epištole ke Korintským 13. A to dotvrzuje Apoštol v listě Římanům 8 slovy: „Víme pak, že milujícím boha všechny věci napomáhají k dobrému, totiž těm, kteří podle úradku jeho,“ rozuměj předurčení, „povolání jsou k svatosti. Neboť o kterých to předzvěděl, ty i předurčil, aby byli připodobněni obrazu syna jeho, takže on je prvorozený mezi mnohými bratřími. Které pak předurčil, ty i povolal, a které povolal, ty i ospravedlnil.“ A na závěr dlouhého důkazu říká jménem předurčených: „Jsem si jist, že ani smrt, ani život, ani andělé, ani mocnosti, ani síly, ani přítomné věci, ani budoucí, ani úděs, ani hlubokost, ani žádné jiné stvoření nebude moci nás odloučiti od lásky boží, která jest v Kristu Ježíši, pánu našem.“

Ještě je třeba poznamenat, jak mnozí říkají, že je čtverý poměr křesťanů k svatě matce církvi. Jedni totiž jsou v církvi podle jména i skutečně, jako předurčení křesťané, poslušní Krista. Druzí nejsou v církvi ani skutečně, ani podle jména, jako předzvědění pohané. Třetí jsou v církvi toliko podle jména, jako předzvědění pokrytci. A čtvrtí jsou v církvi skutečně, ačkoli se zdá, že podle jména jsou mimo ni, jako předurčení křesťané, které chtějí pochopové Antikristovi odsoudit před tváří církve. Tak zajisté odsoudili velekněží a farizeové našeho vykupitele k nejpotupnější smrti jako nějakého rouhače a tedy kacíře, „který byl předurčeným synem božím“ (Řím. 1).

105 Dále jest poznamenat, že žádné místo nebo lidská volba nedělá člověka
údem svatě církve obecné, nýbrž božské předurčení a to se vztahuje na
každého, kdo vytrvale následuje Krista v lásce. Neboť podle Augustinova
spisu O předurčení svatých (De praedestinatione sanctorum) je předurčení
vyvolením z milosti božské vůle, nebo jak se obecně říká: „předurčení je
110 přípravou milosti“ v přítomném čase a slávy v čase budoucím. Podle spisu
O pokání (De penitentia), distinkce 4, je dvojí předurčení. „Jedno, kterým
člověk je zde předzřízen k přijetí spravedlnosti a odpuštění hříchů,“ avšak
nikoli k dosažení života slávy. A na toto předurčení se hodí druhá definice
svrchu uvedená. Druhé předurčení je to, „kterým je člověk předurčen k do-
115 sažení života věčného v budoucnosti“. Teprve po tomto předurčení násle-
duje první, a nikoli naopak. Neboť je-li kdo předurčen k věčnému životu,
vyplývá z toho důsledek, že je tedy předurčen k spravedlnosti. A dosahuje-li
věčného života, tedy dosáhl spravedlnosti. Tento soud nelze obrátit. Mnozí
totiž mají účast na spravedlnosti už nyní, ale protože se jim nedostává vy-
120 trvalosti, nemají podíl na věčném životě.

38: Pseudo-Chrysostomus, Opus imperfectum in Matthaem, hom. 22 (PG 56, 751), ale Hus zde cituje zcela volně asi podle Viklefa, De potestate pape (O moci papežské, Loserth 39-40) – 68 *předzvěděný* (praescitus) je určen k věčnému zatracení, kdežto *předurčený* (praedestinatus) může očekávat spasení – 71-77 *A zřejmě z toho neplyne... ale nebyli z nás*: podle Viklefa, De ecclesia, kap. 3 (Loserth 62,16-26) – 78 *De penitentia*: srov. Dekret Graciánův (Friedb. 1,1234) – 80-83 *Jako totiž přebytek... nemůže od ní nakonec odpadnout*: podle Viklefa, De ecclesia, kap. 3 (Loserth 62,27-31) – 81 *to jest lidé předzvěděni*: není u Viklefa – 91-94: Řím. 8,38-39; *úděs* (formido), kdežto Vulgáta má *udatnost* (fortitudo); za tím ještě má *allitudo* (vysokost) – 95-101 *je čtvrtý poměr křesťanů... před tváří církve*: podle Viklefa, De ecclesia, kap. 4 (Loserth 89,18-24) – 97 a 98 *předurčení... předzvěděni*: přidává Hus – 101 *Antikristovi*: přidává Hus – 105-107 *místo nebo lidská volba... Krista v lásce*: podle Viklefa, De ecclesia, kap. 4 (Loserth 76,25-28) – 108: Augustinus, De praedestinatione sanctorum (O předurčení svatých, PL 44, 959n.) – 111: srov. Dekret Graciánův (Friedb. 1,1233-1234)

(PROTI SLEPÉ POSLUŠNOSTI)

Nyní je třeba stručně promluvit o autoritách, které doktoři uvedli k utvrzení lidské poslušnosti. Neboť předně říkají: „Římskou církev a představené mají nižší poslouchat ve všem“ atd. podle výroku Spasitelova v 23. kapitole Matoušově: „Všecko, cokoli by vám řekli, zachovávejte
5 a číňte.“ Tu se divím, proč doktoři usekli slova Spasitelova na začátku a na konci. Neboť na začátku neuvedli: „Na stolici Mojžišově posadili se zákoníci a farizeové,“ a na konci nepřipojili: „Podle skutků jejich nečíňte,“ ale uvedli jen střední část slovy: „Všecko, cokoli by vám řekli, zachovávejte a číňte.“ Tu se mi zdá, že tak učinili proto, že papež a jiní preláti

10 církve nechtějí být přirovnáváni k zákoníkům a farizeům, a říká-li se něco o jejich zlých skutcích, jsou uraženi. Ale na druhé straně doktoři a mistři takovým mužům pochlebují; a tak oni „shromažďují učitele, kteří jen příjemně šimrají uši a tak odvracejí sluch od pravdy“; a mistři jim pochlebují. Tak se naplňuje předpověď Apoštolova na těch i na oněch, neboť ve 4. kapitole 2. listu Timoteovi zapřísahá Apoštol Timotea slovy: „Při bohu a Kristu Ježíši, který bude soudit živé i mrtvé, při jeho příchodu a království: kaž slovo, naléhej vhod i nevhod, kárej, zapřísahaej, napomínej se vši trpělivostí a znalostí. Neboť přijde čas, že zdravé učení nebudou trpět, ale podle svých žádostí shromažďovat budou sobě učitele, kteří jen příjemně šimrají uši. A odvrátí zajisté sluch od pravdy a k bájím se obrátí.“ Není tedy divu, že preláti vděčně přijímají výroky zmíněných doktorů, poněvadž všechny ony výroky pomazali olejem pochlebování a nepřipojili žádné slovo napomenutí, aby potlačili jejich špatnost.

Avšak přijde mistr, biskup a soudce nejspravedlivější, který nejsprávněji zváží lichocení doktorů i špatnost prelátů; ten, který řekl: „Na stoličce Mojžíšově posadili se zákoníci a farizeové. Všecko, cokoli by vám řekli, zachovávejte a činite. Avšak podle skutků jejich nečinite, neboť mluví, ale nečiní.“ Vpravdě tento mistr nelichotil špatnosti prelátů a doktorů. Mluvil pravdu, učil své věřící a usvědčil pyšné, kteří se posadili na stoličce, z jejich zlých skutků. Pravdu mluvil a pravdě učil, poněvadž byl na stoličce Mojžíšově, o níž jsme mluvili shora v kapitole osmnácté, to jest o autoritě soudit a učit zákon boží. V ní řekl Mojžíš v 18. kapitole Exodu: „Přicházejí ke mně, abych soudil mezi nimi a oznámil přikázání boží a jeho zákony.“ „Všecko, cokoli by vám tedy řekli“ – meziřádková glosa vysvětluje: cokoli náleží ke stoličce – „zachovávejte,“ totiž v srdci, a „činite“ skutkem. „Ale podle skutků jejich nečinite“ – rozuměj: držte se jejich učení, nikoli života –, „neboť mluví, ale nečiní“. Chrysostomus říká: „Víru káží, a jednájí bez víry; jiným dávají mír, a sami ho nemají. Hlasitě rozhláší pravdu, a milují lež; lakomství kárají, ale žádostivost milují.“ Augustin říká, jak bylo uvedeno shora v osmnácté kapitole: „Neboť sedíce na stoličce Mojžíšově učí zákonu božím. Učí tedy bůh skrze ně. Kdyby však tito chtěli učit svým nápadům, neposlouchejte to, nedělejte to.“ Patrný je tedy nejpravdivější Kristův výrok a příkaz, podle něhož zcela jasně nepřikazuje zachovávat a vykonávat všechny příkazy těch, kdo sedí na stoličce Mojžíšově, protože jinak by později neříkal: „Nakládají zajisté břemena těžká a nesnesitelná,“ a tedy taková, která nemusejí být nesena. A to vyplývá i z předchozí kapitoly, jak omluvil své učedníky, že nedbali zákazu jíst neumytýma rukama a nařízení o postu.

Pokud jde o autoritu Augustinovu, kterou hned doktoři připojují, o té jsme mluvili v předchozí kapitole ke konci. Pokud jde o výrok blaženého Jeronýma o výkladu víry, bylo o něm mluveno v kapitole šestnácté. Před-

55 pokládá se, že to prý mluvil k papeži Damasovi, ale když jsme nahlédli do mnoha starých knih, shledali jsme, že to psal blaženému Augustinovi, jehož častěji nazýval ve svých spisech papežem. A tento Augustin byl vskutku papežem v tom jednom smyslu, že měl stolicí i víru Petrovu, jak je patrné ze začátku třinácté kapitoly.

60 Pokud jde o list blaženého Bernarda, v němž se mluví o čirém dobru, o čirém zlu a o tom, co je uprostřed mezi oběma, bylo o něm mluveno shora v kapitole devatenácté. A připojují: A v těch věcech, které jsou uprostřed, „zákon poslušnosti byl jakoby vydán při stromu vědění dobrého i zlého, který byl uprostřed ráje“. Vskutku v těchto věcech není dovoleno, abychom svůj výklad vnucovali názoru učitelů a v těchto věcech vůbec nesmíme pohrdat ani příkazem, ani zákazem představených. Zde je třeba přihlédnout k tomu, že tento výraz podobnosti „jakoby“ vyjadřuje 65 jistou podobnost, ale nikoli naprostou. Neboť podle 2. kapitoly Genese byl při stromu vědění dobrého i zlého vydán zákon od boha, který nemůže ani klamat, ani být klamán. A tento zákon byl uložen pod trestem smrti. Neboť bůh řekl Adamovi: „Ale ze stromu vědění dobrého a zlého nikoli nejez, nebo v kterýkoli den bys z něho jedl, smrtí umřeš.“

70 Musí se tu tedy uvážit, kdo je ten, jenž přikazuje, musí se uvážit, co se přikazuje, a musí se uvážit i postavení člověka, který má poslouchat. Ten, jenž přikazuje, je bůh, který se nemůže mýlit. Příkaz je velmi užitečný a je to člověk, který uslyšel samého boha, jak přikazuje. Jisti tedy ze stromu vědění dobrého i zlého bylo po zákazu čiré zlo. Vedle toho si položíme, že by 75 představený Petr nařídil svému poddanému Janovi sbírat jahody, a uvažme, zda se v tom nařizující nemůže mýlit, a jak dalece je onen skutek užitečný tomu, kdo má uposlechnout, a zda ten, kdo má poslechnout, je k tomu skutku uzpůsoben tak, jako byl Adam k božím příkazům. A je jasné, že ve všech třech bodech není podobnost stejná. Neboť i představený se může 80 mýlit, i skutek nemusí být tak užitečný a je jisto, že i ten, kdo má poslechnout, nemusí být k onomu skutku tak uzpůsoben, jako byl Adam k příkazu božím. Proto říká Bernard, že „skutek uprostřed je ten, který může být podle způsobu, místa, času nebo osoby i dobrý i zlý“. A tento svatý uvádí tam různé okolnosti z hlediska nařizujícího, z hlediska skutku a z hlediska 85 poslouchajícího. Proto když říká: „skutek uprostřed je ten, který může být podle způsobu...“, vyznačuje tam náležitou míru rozumu, aby ten, kdo přikazuje, se neuchyloval od božských rad. Neboť kdyby představený nařídil svému podřízenému Petrovi, knězi vzdělanému v zákoně božím, aby v den pánež pásal svině, a kdyby bůh radil, aby v tentýž den pro něho vykonal skutek nadbytečné zásluhy, který by byl s oním jednáním neslučitelný, 90 tehdy by byl kněz Petr více povinen poslechnout boží rady než rozkazu představeného. To je jasné, neboť představený zasluhuje tím více úcty, čím více je mu každý podřízený zavázán poslušností a čím je uložené jed-

95 nání užitečnější. Avšak jednání uložené představeným, to jest pást svině
v den páně, je lhostejné co do záslužnosti, kdežto jednání uložené bohem
má samo v sobě záslužný smysl.

Proto bych si přál vědět, jak by se svatý Bernard vyjádřil k tomuhle
případu: Kdyby mu blažený Benedikt přikázal pást svině a kdyby mu
byl pro tutéž dobu poradil bůh udílet rady ke spáse duší těm, kteří o ně
100 prosí v kostele, domnívám se, že autorita radícího a větší užitečnost rady
než příkazu svatého Benedikta byla by přiměla Bernarda, aby ke cti boží
a ke spáse těch, kdo prosí o radu, více poslouchal boží radu než Benediktův
příkaz. Z toho zřejmě následuje, že nás více zavazuje kterákoli rada boží
než lidský příkaz s ní neslučitelný. A za druhé z toho zřejmě následuje, že
105 nikdo není vázán poslouchat vlastního představeného, leč pokud vybízí
k plnění božské rady nebo přikázání. Z toho vyplývá, že ve „způsobu“ je
zahrnuta náležitá míra rozumu i jakost rozkazu, které musí poslouchající
vzít v úvahu, jakož i ten, kdo přikazuje. Jaký totiž by v tom byl rozum,
aby kněz na rozkaz tupého a tučného biskupa pásl svině a připravil o pastvu
110 ovce Kristovy, které on vlastní krví vykoupil?

Podobně je třeba uvážit okolnost místa. Neboť kdyby představený
rozkázal podřízenému, aby se dostavil na místo, kde nepřátelé strojí pod-
řízenému smrt, není podřízený povinen poslechnout. Proto papež Kli-
ment V. v Klementinách, v části O nálezu a věci rozsouzené (*De sententia*
115 *et re judicata*), v kapitole začínající *Pastoralis* říká: „Kdo by totiž měl
odvahu, nebo z jakého důvodu byl by někdo zavázán mít odvahu podrobit
se soudu takového dvora a postavit se do samého středu nepřátel a dobro-
volně se vydat až na smrt, kterou by mu měla přivodit násilná křivda,
a nikoli spravedlnost? Toho se zajisté právem obáváme, tomu se ze zvyku
120 vyhýbáme, před tím prchá lidský rozum a toho se děsí přirozenost. Proto
by byl blázen ten, kdo by takovému obeslání rozuměl v tom smyslu, že by
obeslaného zavazovalo. Ani nesmí mu být odňata možnost obhajoby, která
vychází z přirozeného práva, poněvadž ani císaři není dovoleno, aby rušil
to, co platí na základě přirozeného práva.“

125 Podobně píše papež Mikuláš císaři Michaelovi v 3. kn., v kvestii 5: „I sám
rozum přikazuje a přemnohé příklady dokazují, že lidé zaujatí a osobní
nepřátelé nemají být soudci. Neboť co kdo může dát nepříteli vzácnějšího
a milejšího, než vydá-li mu toho, komu právě by chtěl ublížit, ke stíhání“
– to jest k souzení a potrestání nebo k obžalobě? A to, jak známo, prozíravě
cařihradský synod zakazuje v 6. kapitole svých kánonů. V téže kapitole
130 říká papež Gelasius, přeudatný bojovník proti kacířům: „Táží se,“ říká,
„kdepak lze projednávat soud, kterého se dovolávají? Snad ne u nich, aby
titiž nepřátelé byli i svědky i soudci? Avšak takovému soudu nemají být
předávány ani lidské, tj. světské, záležitosti. Proto nemají-li být svěřo-
135 vány soudu, na němž nepřátelé i soudci jsou titiž lidé, ani lidské soudy, oč

méně soudy božské, to jest církevní? Kdo jsi moudrý, rozuměj! A jak známo, vskutku proto prohlásil zbožný císař Justinián ve svých zákonech: „Kdo se domnívá, že soudce je proti němu zaujat, tomu budiž dovoleno, aby jej odmítl dříve, než se začne pře, aby bylo možno povolát jiného. Neboť
140 je jaksi přirozené vyhýbat se nástrahám soudců a snažit se uniknout soudu nepřátel. Tak svatý Jan Zlatouústý odmítl vejít do shromáždění koncilu, který se sešel proti němu.“ Tak stojí tam psáno. Proto uzavírá Gracián: „Mimo své území však nemá být v žádném případě obviněný předváděn.“ Proto říká papež Fabián v kn. 3, kvestii 6: „Vždy totiž má být pře pro-
145 jednávána tam, kde byl zločin spáchán, a kdo nedokáže, z čeho druhého obvinil, ať sám vytrpí trest, který navrhl.“ Rovněž papež Štěpán v kn. 3, v kvestii 6, říká: „Volnost podat žalobu necht nepřekračuje hranice území, ale každá obžaloba ať je slyšena uvnitř území.“ Totéž vyplývá z usnesení římského synodu, kn. 3, kvestie 6, kapitola Neminem.

150 Co by to bylo za poslušnost nebo jaký by měla smysl, aby člověk předvolaný na vzdálenost tří set mil, papeži neznámý, od nepřátel udaný, ubíral se s takovou úzkostí územím nepřátel, přišel k nepřátelským soudcům a svědkům a přílišným utrácením strávil majetek chudých, anebo nemaje
155 na vydání nuzně se vlekl o žízni a hladu? A jaký bude užitek z toho, dostaví-li se? Zcela určitě zanedbá práci pro spásu svou i jiných lidí, kterou mu uložil bůh. A ani tam nebude poučen, jak dobře věřit, nýbrž jen, jak se hádat, což služebník božímu není dovoleno. A na takovém soudním dvoře přijde o všecko, v svatých mravech ochladne, útky ho popudí k nedůtklivosti, a nebude-li mít z čeho platit, bude odsouzen, i kdyby měl
160 spravedlnost na své straně, a co horšího, bude donucen, aby na kolenou jako boha vzýval papeže.

Proto požehnán budiž bůh, který v 18. kapitole Genese řekl: „Sestoupím a pohledím, zdali křik jejich, který přišel ke mně, naplnili skutkem, a není-li tomu tak, ať zvím.“ Požehnán buď syn boží, který sestoupil
165 s nebe, „aby hledal a spasil, co bylo zahynulo“ (Luk. 19). „I obcházel Ježíš všechna města i městečka, uče ve školách jejich a zvěstuje evangelium království a uzdravuje všelikou nemoc i neduh. A když viděl zástupy, zželelo se mu jich, že byli souženi a rozptýleni jako ovce, nemající pastýře“ (Mat. 9). Požehnán budiž Kristus sám, který přikázal Petrovi v 18. kapitole
170 Matoušově: „Zhřešil-li proti tobě bratr tvůj, jdi, pokárej ho mezi čtyřma očima.“ A proto nenalezne papež jiná místa, že Kristus přicházel k takovým stáním, ale právě naopak. Neboť kdyby papežové zvážili onen Kristův zákon ze 7. kapitoly Matoušovy: „Všecko, co byste chtěli, aby vám lidé činili, tak i vy činite jim. Takový jest zákon i proroci,“ domnívám se,
175 že by podle rozumu nechtěli předvolávat lidi a nutit je, aby se vydali na cestu tak nebezpečnou a nejistou. Proč by tedy nutili jiné, aby podstoupili bez zřejmé a odůvodněné příčiny takové útrapy? Měli by se za-

myslet zajisté nad příkladným životem velekněze Krista, který bloudící a ďáblem posedlé vliďně navštěvoval, nepoháněl je k stáním, nedával do klatby, nežalářoval je ani neupaloval a který přikázal Petrovi a v jeho osobě každému jeho náměstku: „Zhřešil-li proti tobě bratr tvůj, jdi, pokárej ho“ atd.

A tu by měl náměstek Petrův vědět za první, že chce-li pokárat bratra, má nejprve sám zachovat svou bezúhonnost, neboť láska má začínat u sebe samé. Jak tedy může dovoleným způsobem kárat svého bratra prelát, veskrze prolezlý svatokupeckým kacířstvím, pýchou, zhýralostí nebo lakotou, jemuž pán říká: „Pokrytče, vyvrz napřed břevno z oka svého a tehdy prohlédneš, abys vyňal mrvu z oka bratra tvého“ (Luk. 6). Nebo jak by mohl někoho odsoudit k smrti, když Spasitel říká v 8. kapitole Janově: „Kdo je z vás bez hříchu, první hoď na ni kamenem?“ Opravdu, uvážíme-li tento zákon Kristův, sotva bychom našli za našich časů preláta, který by právem mohl jiného napravit nebo odsoudit pro kacířskou nepravost.

Za druhé by měl Kristův náměstek vědět, že Spasitel přikazuje „jdi“. Tím přikazuje, že soudcové, chtějí-li kárat své podřízené, mají se sami odebrat na místa, kde podle udání byl zločin spáchán, jak to i práva předpisují. Tak totiž učinil Kristus, podobně i apoštolové, a tak učiní Kristus na posledním soudu, jak sám předpovídá v 25. kapitole Matoušově.

Za třetí by měl náměstek Petrův nebo prelát vědět, jak má být při káraní opatrný, vytrvalý a pozorný, aby snad nedal nikoho do klatby před skončením třetího pokárání.

Za čtvrté by měl vědět, že si má opatřit množství spolehlivých svědků, kteří by věděli o bratrově provinění.

A za páté měl by to oznámit církvi jakožto vyšší instanci. Tak to totiž pán přikázal Petrovi: „Pověz církvi“ (Mat. 18).

Z toho, co již bylo pověděno, shrnuji, že vyhlášená klatba mne ani nezasahuje, ani neváže, poněvadž nepřátelští soudcové a svědci zasedají v Římě, a pře se především dotýká soudce. Cesta je pro mne daleká a ze všech stran německými nepřáteli obklíčená. Nevidím žádný užitek z toho, dostavím-li se tam osobně, ale vidím, že zanedbám lid v slovu božím. Mám naději, že mne Kristus zaštil, když řekl v 10. kapitole Matoušově: „Aj, já posílám vás jako ovce mezi vlky. Protož buďte opatrní jako hadové a sprostní jako holubice. Varujte se pak lidí. Neboť vás vydávati budou do sněmů a ve školách svých budou vás bičovati.“ A v 24. kapitole Matoušově: „Aj, předpověděl jsem vám. Proto řeknou-li vám: Aj, na poušti jest, ne vycházejte. Aj, v skrýších, nevěřte. Aj, tuto jest Kristus anebo tamto, nevěřte.“ Proto jsem se odevzdal samému Kristu, aby učinil konec mému životu, ať už skrze vyhlášenou klatbu lidí, anebo bez klatby smrtí přirozenou nebo násilnou.

2-5 *Římskou církev... zachovávejte a číňte*: Consilium doctorum facultatis theologicae (Dobré zdání doktorů teologické fakulty pražské university z 6. února 1413; Palacký, Documenta 478) – 34 *meziřádková glosa*: součást díla Glossa ordinaria, výkladu Písma sestaveného z výroků církevních Otců a ustáleného od 12. stol. (Biblia cum glossis, Basilej 1480, t. IV, k Mat. 23,3) – 37-39: Pseudo-Chrysostomus, Opus imperfectum in Matthaem (Nedokončený výklad na Matoušovo evangelium; PG 56, 877) – 39-42: Augustinus, In Ioannis evangelium tractatus (Výklad evangelia Janova; PL 35,1965) – 46 *A to vyplývá i z předchozí kapitoly...*: Hus odkazuje k 20. kap. svého spisu, kde vyložil místo z Matouše 15,2 (Thomson 188) – 50 *výrok... Jeronýma*: v 16. kap. vyložil Hus výrok Jeronýmův adresovaný podle Dekretu Graciánova (Friedb. 1,970) papeži Damasovi, ve skutečnosti však určený Augustinovi – 56 *ze začátku třinácté kapitoly*: Thomson s. 101-102 – 57 *list blaženého Bernarda*: v 19. kap. uvedl Hus obšrný výpis z Listu mnichu Adamovi od Bernarda z Clairvaux (Epistola ad Adam monachum; PL 182, 95) – 59-61: Consilium doctorum, v. pozn. k ř. 2-5 (Palacký, Documenta 480) – 82-83: Epistola ad Adam monachum (PL 182,95) – 98 *Benedikt*: Benedikt z Nursie († asi 550), zakladatel benediktýnské řehole, které se přidržel o osm století později ještě i Bernard – 114 *v Klementínách*: v církevním zákoníku papeže Klimenta V. ze zač. 14. stol. (Friedb. 2,1152 a 1153) – 125-128: Dekret Graciánův (Friedb. 1, 518-519) – 130 *cařhradský synod*: šestý kánon konstantinopolského synodu z r. 381 (Fr. Lauchert, Die Kanone der altchristlichen Concilien, Lipsko 1896, s. 85-86) – 137 *Justinian*: byzantský císař († 565), původce kodifikace římského práva (Justinianův kodex) – 143-148: Dekret Graciánův (Friedb. 1, 519) – 149 *Neminem*: Dekret Graciánův: „Nikdo nemá být pohnán z provincie jedné do druhé, z jednoho hrabství do druhého, leč na předvolání soudce, a to tak, že žalobce se musí dostavit k soudu, k němuž viník přísluší“ (Friedb. 1, 523-524) – 150 *člověk předvolaný*: Hus zde odůvodňuje své odmítnutí dostavit se před papežskou kurií, kam byl předvolán r. 1410 – 205 *vyhlášená klatba*: klatba pro nedostavení se před soud v Římě byla nad Husem vyhlášena v Praze 15. března 1411

POSTILA

Hlavním spísem z období Husova vyhnanství je česká *Postila, to jest Výklad svatých čtení nedělních*, dokončená 27. října 1413 na Kozím hrádku. V tomto díle vrcholí Husova činnost kazatelská i literární. Postilu, související s kazatelstvím, zpracoval tu jako útvar vysloveně literární, neboť mu nešlo o souhrn projevů určených ke kázání, nýbrž ke čtení. Obsahem je – jako v každé postile – výklad vybraných úryvků z evangelií (perikop), ale Hus sám na konci úvodu připomíná, že se snaží slova evangelií vyložit co nejsrozumitelněji a nejpochoptitelněji, „ač ne ovšem týmž obyčejem, jako káží“.

Husův postup při zpracování „literárních kázání“ je v podstatě stejný jako v tradičních kázáních proslovených před posluchači. V čelo dává znění příslušné části evangelia se svými výkladovými poznámkami (v rukopisech jsou nadepsány drobným písmem, my je tiskneme v souvislém textu v závorkách). Pak podává tzv. doslovný výklad, tj. objasňuje text evangelia slovo za slovem, větu za větou, a to pomocí odkazů na jiná místa v bibli anebo na výroky církevních autorit, jak bylo tehdy obvyklé, ale pro Husa je samozřejmě příznačný jejich výběr. Nakonec podává duchovní neboli přenesený výklad, tj. soustřeďuje se k tomu, co lze z příslušného místa vyložit pro životní praxi. Tu často připomíná živé otázky dne, a tak konkrétními připomínkami aktualizuje to, co mělo u dřívějších (a většinou i u pozdějších)